

## AVTOMOBILLARDA YUK TASHISH TASNIFLARI

*To'rayev Shahzod Muyiddin o'g'li*

*Qarshi muhandislik iqtisodiyot inistituti*

*Stajyor o'qtuvchi*

**Annotatsiya:** Avtomobillar yuk tashish sohasida muhim rol o'ynaydi. Ular turli xil yuklarni tashish uchun mo'ljallangan va har xil tasniflarga ega. Yuk tashish tasniflari yukning turiga, o'lchamiga, vazniga va tashish shartlariga qarab farqlanadi. Ushbu maqolada avtomobillarda yuk tashish tasniflari haqida batafsil ma'lumot beramiz.

**Kalit so'zlar:** avtomobillar, yuk tashish, og'ir yuk, yengil yuk, yukning o'lchami va vazni .

Yukning turi bo'yicha tasniflash, yukni tashish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Qattiq holatda bo'lgan yuklar, masalan, qurilish materiallari, metall, yog'och va boshqa qattiq narsalar. Ular odatda platformalar yoki konteynerlar yordamida tashiladi. Suyuq yuklar, masalan, neft, kimyoviy moddalar yoki ichimliklar, maxsus tanklarda yoki konteynerlarda tashiladi. Bu turdagi yuklar xavfsizlik talablariga muvofiq saqlanishi va tashilishi kerak. Gazlar, masalan, propan yoki butan, maxsus silindrlarda yoki tanklarda tashiladi. Ular xavfsizlik talablariga muvofiq saqlanishi va tashilishi kerak. Yukning o'lchami va vazni bo'yicha tasniflash, yukni tashish jarayonida muhim ahamiyatga ega.[1]

Odatda, 1 tonnagacha bo'lgan yuklar yengil yuklar deb hisoblanadi. Bunga oziq-ovqat mahsulotlari, kiyim-kechak va boshqa kichik yuklar kiradi. 1 tonnadan ortiq bo'lgan yuklar og'ir yuklar deb ataladi. Bunga qurilish materiallari, mashinalar va boshqa katta yuklar kiradi. [4]

Maxsus yuklar, masalan, qimmatbaho yoki nozik narsalar, shuningdek, xavfli yuklar (kimyoviy moddalar, portlovchi materiallar) alohida e'tibor talab qiladi. Yuk tashish shartlari bo'yicha tasniflash, yukni tashish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Tezkor yuk tashish xizmatlari, yukni tezda yetkazib berishni talab qiladigan holatlar uchun mo'ljallangan. Bunga oziq-ovqat mahsulotlari yoki boshqa tez buziladigan narsalar kiradi. Xavfli yuklar, masalan, kimyoviy moddalar yoki portlovchi materiallar, maxsus xavfsizlik talablariga muvofiq tashilishi kerak. Bunday yuklar uchun maxsus transport vositalari va hujjatlar talab etiladi. Yuk tashish vositalari bo'yicha tasniflash, yukni tashish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Yuk tashish uchun mo'ljallangan avtomobillar, masalan, furgonlar, platformalar va yuk mashinalari. Maxsus yuklar uchun mo'ljallangan transport vositalari, masalan, tanklar, platformalar yoki

konteynerlar.Konteynerlar yordamida tashiladigan yuklar, bu usul yuklarni xavfsiz va qulay tarzda tashish imkonini beradi.[5]

Yuk tashish jarayonida xavfsizlikni ta'minlash juda muhimdir, chunki bu jarayon turli xil xavflarni o'z ichiga oladi. Yukni avtomobil ichida muvozanatli joylashtirish, transport vositasining barqarorligini ta'minlaydi. Yukning og'irligi va o'lchamiga qarab, uni to'g'ri joylashtirish zarur. Yukni maxsus bog'lash vositalari yordamida mustahkam bog'lash, uning harakatlanishini oldini oladi. Bu, ayniqsa, og'ir va qattiq yuklar uchun muhimdir. Xavfli yuklar, masalan, kimyoviy moddalar yoki portlovchi materiallar, maxsus belgilash va hujjatlarni talab qiladi. Bunday yuklar uchun alohida transport vositalari va xavfsizlik choralarini ko'rish zarur. Xavfli yuklar bilan ishlashda xavfsizlik ko'rsatmalariga qat'iy rioya qilish, ishchilar va atrof-muhit xavfsizligini ta'minlaydi. Yuk tashishdan oldin transport vositasining texnik holatini tekshirish, uning xavfsizligini ta'minlaydi. Tormozlar, shinalar, yoritish va boshqa muhim tizimlar tekshirilishi kerak.[2]

Eskirgan yoki nosoz transport vositalarini yangilash, xavfsizlikni oshirishga yordam beradi. Yuk tashish jarayonida malakali va tajribali haydovchilarni jalb qilish, xavfsizlikni ta'minlashda muhimdir. Haydovchilar yukni tashish qoidalari va xavfsizlik ko'rsatmalarini bilishlari kerak. Haydovchilarni muntazam ravishda o'qitish va xavfsizlik bo'yicha treninglar o'tkazish, ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradi. Yukni real vaqt rejimida kuzatish tizimlari, yukning joylashuvi va holatini nazorat qilish imkonini beradi. Bu, yukni yo'qotish yoki o'g'irlash holatlarini kamaytiradi. Yuk tashish jarayonida barcha zarur hujjatlarni to'g'ri yuritish, yukning xavfsizligini ta'minlaydi va muammolarni oldini oladi. Yuk tashish jarayonida atrof-muhitga zarar yetkazmaslik uchun ekologik xavfsizlik choralarini ko'rish zarur. Bu, masalan, chiqindilarni to'g'ri boshqarish va xavfli moddalarni to'g'ri saqlashni o'z ichiga oladi. Yuk tashish jarayonida xavfsizlikni ta'minlash uchun bir qator choralar ko'rish zarur. Yukni to'g'ri joylashtirish, xavfli yuklar uchun maxsus talablar, transport vositasining holatini tekshirish, haydovchilarni tayyorlash, yukni nazorat qilish va atrof-muhitni hisobga olish kabi choralar, yuk tashish jarayonining xavfsizligini oshirishga yordam beradi. Bu nafaqat ishchilar va yukning xavfsizligini ta'minlaydi, balki transport jarayonining samaradorligini ham oshiradi.[3]

### **Xulosa:**

Avtomobillarda yuk tashish tasniflari yukning turi, o'lchami, vazni va tashish shartlariga qarab farqlanadi. Har bir tasnif o'ziga xos talablar va shartlarga ega bo'lib, yukni samarali va xavfsiz tashish uchun muhimdir. Yuk tashish jarayonida to'g'ri tasnifni tanlash, yukning xavfsizligini va yetkazib berish vaqtini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Avtomobillar yuk tashish sohasida samaradorlikni oshirish va transport jarayonlarini soddalashtirishda muhim ahamiyatga ega.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. B.A.Xojev. Avtomobillarda yuk va pasajjir tashish asoslari. Darslik T., "O'zbekiston", 2002 yil
2. B.A.Xodjaev. Avtomobil'no'e perezovki. T. : —Oqituvchill, 1991.
3. A.V.Vel'mojin, V.A. Gudkov, L.B. Mirotin, A.V.Kulikov.- Gruzovoe avtomobil'no'e perezovki. M.: — Goryachaya liniya - Telekoml, 2007.
4. L.L.Afanas'ev, N.B. Ostrovskiy, S.M.TSukerberg- Edinaya transportnaya sistema i avtomobil'no'e perezovki. M.; «Transport». 1984
4. B.A.Xodjaev- Gruzovoe Avtomobil'no'e perezovki. T. : —Oqituvchill, 1984
5. N.Z.Arifjanova, M.F.Yoqubov. Avtomobillarda yuk va pasajjir tashish asoslari ( Masalalar toplami). T.: —FANI.2007.